

Kdy se jedná o předčasný starobní důchod

V poslední době se objevily zavádějící informace o předčasných starobních důchodech. Aby bylo jasné, kdy se jedná o tento důchod a jaká pro něj platí pravidla, vydává Ministerstvo práce a sociálních věcí následující informaci:

Český důchodový systém rozlišuje tři základní okruhy důchodů – starobní, invalidní a pozůstalostní. Invalidní důchody mohou být buď plné či částečné, pozůstalostními důchody rozumíme důchody vdovské, vdovecké a sirotčí. Zatímco tyto druhy důchodů legislativa výslovně stanovuje, rozdělení starobních důchodů je zvykovou záležitostí. Léty se zažily tři názvy:

1. Tzv. řádné starobní důchody

Jde o důchod, do kterého je možné odejít po dosažení důchodového věku. Jednat se může o „běžný“, tj. obecně platný, důchodový věk nebo o důchodový věk určitých speciálních kategorií, u nichž hraje roli zpravidla doba zvláštního zaměstnání či služebního poměru. Jedním z příkladů nižšího důchodového věku u tzv. řádných starobních důchodů budou důchody některých horníků, které v pondělí 5. října 2009 schválila vláda – více na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7690/06102009.pdf>. Pro úplnost: přiznat takový důchod lze pouze klientovi, který získal potřebnou dobu pojištění, která činí v současné době 25 let pojištění, ale od roku 2010 se bude postupně prodlužovat až na cílových 35 let pojištění (včetně náhradních dob pojištění), resp. 30 let pojištění (bez náhradních dob pojištění).

2. Tzv. dočasně snížené předčasné starobní důchody

Tento důchod se týká pouze těch lidí, kteří pobírali nepřetržitě alespoň pět let plný invalidní důchod. Ten jim byl před 1. lednem 2007 odebrán a od data odnětí plného invalidního důchodu daným osobám chybělo do důchodového věku maximálně 5 let. Další podmínkou nároku bylo získání 25 let důchodového pojištění. Tento typ předčasného starobního důchodu lze přiznat pouze pojištěnci, který splnil všechny uvedené podmínky nejpozději do 31. prosince 2006.

3. Tzv. trvale snížené předčasné starobní důchody

Platí pro ně stejně jako u řádných starobních důchodů podmínka získání potřebné doby důchodového pojištění, která se bude postupně prodlužovat. Na rozdíl od předchozího typu předčasného starobního důchodu má na trvale snížený předčasný starobní důchod nárok každý, komu do dosažení důchodového věku chybí maximálně tři roky pojištění. Zatímco důchod popsany ve 2. bodě se po dosažení důchodového věku lidem, kteří ho pobírají, může přepočítat na výši tzv. řádného starobního důchodu (důchodce si musí o úpravu požádat a přepočítaný důchod se mu přizná jen v případě, že je pro něj výhodnější), tento typ starobního důchodu zůstává snížen trvale.

Pro oba typy předčasného starobního důchodu platí, že se procentní výměra důchodu za každých (i započatých) 90 kalendářních dnů, které chybějí do dosažení důchodového věku, snižuje. Rozdíl je v míře snížení. U dočasně sníženého předčasného starobního důchodu se jedná o 1,3 % výpočtového základu, u trvale sníženého je to 0,9 %.

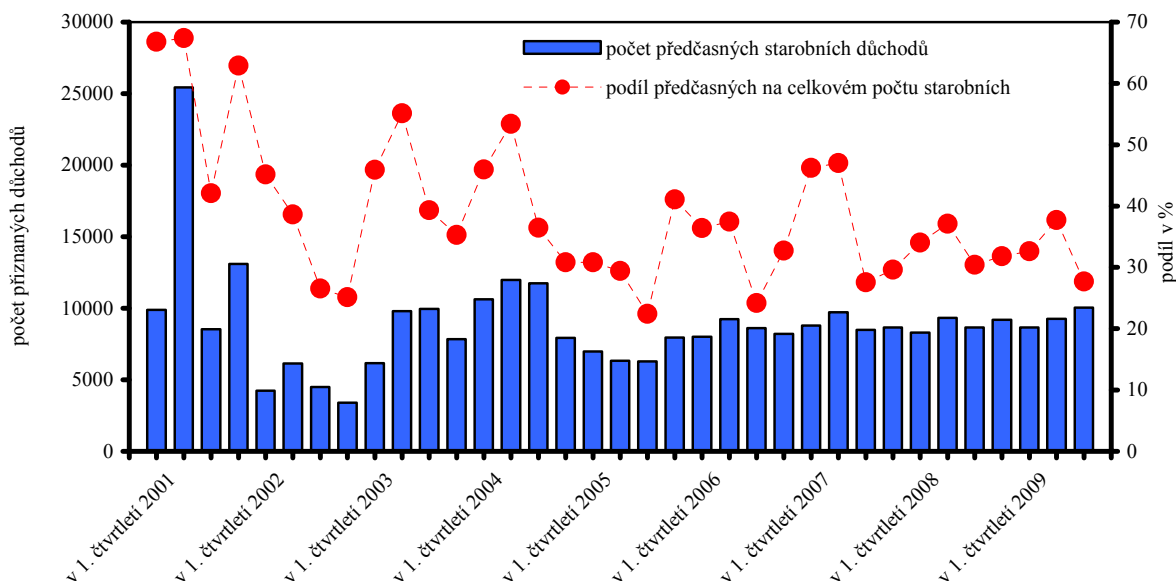
Pro úplnost: každý důchod se skládá z tzv. základní a procentní výměry. Zatímco základní výměra je pro všechny důchody stejná a v letošním roce činí 2 170 Kč měsíčně, procentní výměra zjednodušeně řečeno závisí na dobách pojištění a počtu odpracovaných let. U starobního důchodu je aktuální nejnižší procentní výměra 770 Kč měsíčně. Dále platí, že trvale snížený předčasný starobní důchod není možné přiznat zpětně a že se na předčasné starobní důchody vztahují valorizace obdobně jako u jiných typů důchodů.

Pokud poživatel jakéhokoliv předčasného starobního důchodu, který ještě nedosáhl důchodového věku, pracuje způsobem a v rozsahu zakládajícím účast na důchodovém pojištění, výplata důchodu mu v danou dobu nenáleží. Důchodce i jeho zaměstnavatel musí tuto informaci nahlásit plátcí důchodu, a to do osmi dnů. Doba výdělečné činnosti se danému člověku finančně zhodnocuje – započítává se mu do doby důchodového pojištění a rovněž se mu zkracuje doba, za kterou mu byla dříve snížena procentní výměra.

Počet trvale snížených předčasných důchodů se postupně zvyšuje. Zatímco koncem roku 2001 jich bylo téměř 200 tisíc, v září 2009 se jednalo o 380 tisíc. Nárůst počtu těchto důchodů lze očekávat po dobu cca 30 let od jejich vzniku. Je způsoben specifickým složením této skupiny důchodců, spočívajícím v poměrně malém počtu, na němž se pak výrazně projevuje přibývání nových důchodců a nízký úbytek ovlivněný nižším věkem těchto důchodců.

Růst počtu těchto důchodců nelze zaměňovat s růstem odchodů do předčasného důchodu. Statisticky vykazovaný počet trvale snížených předčasných důchodů totiž zahrnuje i důchodce, kteří už důchodového věku dosáhli. Z cca 380 tisíc trvale snížených předčasných důchodů v září 2009 bylo 63 tisíc těch, kteří ještě důchodového věku nedosáhli. Na celkovém počtu starobních důchodů se tak podíleli 3 % a jak ukazuje graf níže, tento počet se v posledních dvou letech výrazně nemění. Situace na trhu práce tedy zatím neměla dramatický vliv na předčasné odchody do důchodu.

Počet nově přiznaných předčasných starobních důchodů

Od 1. ledna 2010 dojde ke změnám v důchodovém pojištění, které se dotknou i tzv. trvale snížených předčasných starobních důchodů. Jinak se bude počítat jejich snížení. Za prvních 720 kalendářních dnů, které budou chybět do dosažení důchodového věku, se bude procentní výměra stejně jako dosud snižovat o stávajících 0,9 % výpočtového základu za každých i započatých 90 kalendářních dnů. Nad 720 chybějících dnů bude snížení nově činit 1,5 % výpočtového základu, a to za každé i započaté 90denní období.

Kromě toho dojde k postupnému prodlužování podmínky potřebné doby důchodového pojištění způsobem „každý rok o jeden rok více“. To se „skokově“ projeví v některých případech už v roce 2010: občan, který dosáhne důchodového věku v roce 2010 (například v prosinci) a bude chtít odejít do trvale sníženého předčasného starobního důchodu například v lednu 2010, bude muset splnit podmínku potřebné doby v rozsahu 26 let. Kdo dosáhne důchodového věku v roce 2011, bude muset splnit už 27 let, kdo dosáhne důchodového věku v roce 2012, bude muset splnit už 28 let a kdo dosáhne důchodového věku až v roce 2013, bude muset splnit už 29 let doby důchodového pojištění.

Ten, kdo hodlá o trvale snížený předčasný starobní důchod požádat, a chybějí mu v současné době do dosažení důchodového věku více než dva roky a začátkem roku 2010 mu bude do důchodového věku chybět více než 720 dnů, by měl ve svém zájmu pečlivě zvažovat, od kterého data o tento důchod požádat. Viz následující příklad:

Občanovi chybějí ke 20. prosinci 2009 do důchodového věku přesně tři roky, tj. 1 096 dnů (rok 2012 bude přestupný). Snížení by činilo ($1096 : 90 = 12,18$) $13 \times 0,9 \%$, tedy $11,7 \%$ výpočtového základu. Pokud by datum přiznání bylo „posunuto“ o 16 dnů, postupovalo by se už podle nové úpravy, takže třebaže by chybělo do důchodového věku pouze 1 080 dnů, činilo by snížení za prvních 720 dnů sice $8 \times 0,9 \%$, tedy $7,2 \%$, ale za dalších 360 dnů již $4 \times 1,5 \%$, tedy 6% , čili celkem $13,2 \%$ výpočtového základu.

Pokračování v postupném zvyšování důchodového věku se projeví i v postupném prodlužování doby, o kterou lze odejít dříve do předčasného starobního důchodu, a to z dnešních tří až na pět roků. Tuto možnost budou mít ti pojištěnci, jejichž důchodový věk bude vyšší než 63 let. Tedy například pojištěnec, který dosáhne důchodového věku v 63 letech a měsících, bude moci požádat o přiznání předčasného starobního důchodu o 3 roky a 8 měsíců dříve než dosáhne důchodového věku.

Štěpánka Filipová
vedoucí oddělení styků s veřejností
a tisková mluvčí